

УДК 81'373

СЛОВОТВІРНІ ЕЛЕМЕНТИ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНИХ ЛЕКСИЧНИХ ІННОВАЦІЙ

Євтушенко Н. І., Кечеджі О. В.

Приазовський державний технічний університет

У статті розглянено «негативні» деривати за участю етимологічно гетерогенних словотворчих елементів. Доведено, що словотвірні елементи грецького й латинського походження є домінуючими у формуванні англійських лексичних інновацій.

Ключові слова: словотвір, деривати, словотворчі елементи.

Евтушенко Н. И., Кечеджи О. В. Словообразовательные элементы иноязычного происхождения и их роль в формировании англоязычных лексических инноваций. Статья посвящена рассмотрению «негативных» дериватов с использованием этимологически гетерогенных элементов. Доказано, что словообразовательные элементы греческого и латинского происхождения доминируют в формировании англоязычных лексических инноваций.

Ключевые слова: словообразование, дериваты, словообразовательные элементы.

Evtushenko N. I., Kechedzhi O. V. Borrowing elements and their role in word-building of English lexical innovations. The paper deals with the "negative" derivatives with the etymological borrowing elements. It is proved that the elements of Greek and Latin origin predominate in word-building process of English lexical innovations.

Key words: word formation, derivatives, elements of derivation.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Словниковий склад будь-якої мови є мінливим. Англійська мова, яка є "lingua franca" сучасного часу, миттєво реагує на світові реалії появою численних лексичних інновацій, що утворюються різними способами. Саме тому реалізація системи словотвору сучасної англійської мови майже необмежена. Особливо це відчувається та відображається в активні періоди суспільного життя. Аналіз лексичних одиниць сучасного англійського вокабуляру доводить, що словотвір відіграє домінуючу роль у збагаченні словникового складу сучасної англійської мови. Головним чином це відбувається завдяки використанню дериваційних елементів іншомовного походження.

Об'єктом дослідження стали етимологічно гетерогенні словотворчі елементи іншомовного походження, які надають мотивуючій основі «негативної» семантики, а **предметом** – особливості їх функціонування в сучасній англійській мові.

Актуальність дослідження зумовлена тим фактом, що етимологічно гетерогенні дериваційні елементи утворюють численні інноваційні ряди. Завдяки ним збагачується словниковий склад сучасної англійської мови. Вибір для аналізу зазначених дериваційних елементів визначений тим фактом, що вони вважаються найбільш продуктивними в лексичній системі англійської мови, а в сучасних умовах суспільного життя є підґрунтям для творення численних лексичних інновацій.

© Євтушенко Н. І., Кечеджі О. В. Словотвірні елементи іншомовного походження та їх роль у формуванні англійських лексичних інновацій

Матеріалом дослідження слугували лексикографічні джерела іншомовних слів (паперові та електронні), англійські періодичні й інші друковані видання, а також Інтернет-ресурси.

Метою статті є аналіз словотворчих гетерогенних елементів із негативною семантикою з погляду їх походження та ролі у формуванні лексичних інновацій у сучасній англійській мові.

Поставлена мета зумовлює вирішення таких **завдань**:

– визначити мови-донори «негативних» дериваційних елементів;

– проаналізувати словотворчі морфеми з погляду їх продуктивності і сфер використання;

– визначити роль етимологічно гетерогенних елементів із негативною семантикою в збагаченні словникового складу сучасної англійської мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження словотвору сучасної англійської мови за участю елементів іншомовного походження представлені в роботах багатьох лінгвістів, зокрема: Н. Н. Амосова [1], М. И. Айнбіндер [2], Л. Г. Верба [3], Ю. А. Зацний [5; 6; 7] та ін.

Прогресуюча глобалізація сучасного суспільства останніх двох десятиліть поряд із позитивом має також і негативні наслідки, серед котрих можна виокремити такі: зростання соціально-економічного розшарування суспільства, зубожіння основної маси населення, підвищення безробіття в результаті впровадження новітніх технологій тощо [5; 6; 7]. Тобто, маємо наголосити, що сучасний світ «багатий на негатив». Це, у свою чергу, відбито в похідних із негативною семантикою в лексиконі сучасної англійської мови, які тут і далі ми визначаємо як

негативні деривати. Негативні похідні було класифіковано нами згідно з мовою-донором словотворчих морфем, семантичним варіюванням «негативних» дериваційних елементів, частиною мови твірної та похідної основ.

Аналіз фактичного матеріалу свідчить, що переважне значення в утворенні похідних лексичного складу мови-реципієнта відіграють елементи іншомовного походження, багато яких походить від стародавніх мов (грецької та латинської). Цей факт має історичне підґрунтя, оскільки зазначені мови, особливо латинська, є домінуючими. Стосовно латинської мови варто наголосити, що саме вона була першою мовою (стосовно часу), яка в лексичному сенсі «стикнулася» з англійською мовою й упродовж багатьох років використовувалась як функціональна мова [1, 103–104; 1, 109].

Виклад основного матеріалу дослідження. Опрацьований нами фактичний матеріал свідчить, що найбільш численну групу (48%) становлять дериваційні елементи зі значенням заперечення або ті, що надають мотивуючій основі протилежного сенсу, а саме: *a-, an-, anti-, contra-, de-, dis-, in-, im-, ir-, non-, un-*. Ці префікси здебільшого додаються до основ прикметників і прислівників, надають мотивуючій основі протилежного значення, наприклад: *anti-car-jack, anti-euro, anti-defamation, antiestablishmentarianistic, anti-genocide, contraclockwise, contra-directional, contraflow lane, disattention, disconnected, disintermediation, inborn, insight, invisible Web, nonbook, nongovernment, non-marital, non-performing, non-Taliban, non-traditional, unaided, undecorating, uninstaller, unwired* тощо.

Or perhaps a marathon runner wants to learn to overcome the muscle fatigue she feels during a long run. Dr. Handel would teach this person “disattention”, which means training the brain not to attend to, or simply to ignore, certain stimuli (although this technique is not appropriate for all situations, since pain may signal the need for medical attention) [29].

They also do not make the material found in 'traditional library databases' searchable and accessible... This 'hidden' information is often called the 'Invisible Web' [23].

This project continued beyond Griswold and culminated in Lawrence, where the Court essentially said that all adults in America have a right to engage in consenting, non-marital sexual relations [20].

Наведені приклади свідчать, що ця група препозитивних гетерогенних елементів належить до класичних мов і маркується графічним різновидом. Аналіз фактичного матеріалу показує, що ця група префіксів найчастіше утворює лексичні одиниці із запозиченими основами, але зустрічаються й так звані утворення, у яких префікси додаються до власномовних основ, що є власномовними [3, 27], наприклад: *antibody, anticlimax, antilanguage, in-depth, non-occasion*. Як зауважує Л. Г. Верба, «заперечні деривати можуть утворюватися за допомогою одного чи більше заперечних префіксів без особливої різниці в значенні» [28]. Зазначена група головним чином утворює деривати за такими моделями: *pref + N > N, pref + N > Adj, pref + Adj > Adj*.

Запозичені з латинської мови префікс *de-* та з грецької – *a-, bi-* вживаються переважно в складі іншомовних слів і не виявляють значної продуктивності, наприклад: *de-alert, de-Baatification, de-Baatify, decertify, de-conflict, de-elect, de-orbit, de-proliferate, a-gay, bi-phobe*.

We believe that the multinational – I guess it's called the security assistance force for Kabul can be deployed, and we can de-conflict its mission from our mission [18].

Chalmers said the campaign to de-elect Emerson continues to gain momentum, supporters and donations [14].

“Space station Mir's expected incineration in a 'controlled' de-orbit over the South Pacific on Friday is a fitting demise for an aged pioneer crippled by the passage of time” [31].

Tell North Korea, a danger to Asian stability, that you won't come to its rescue as your grandfathers did if our bombers must de-proliferate its nukes [27].

У системі словотвору сучасної англійської мови функціонують дериваційні елементи, які за своєю семантикою не співвідносяться із запереченнями та не надають мотивуючій основі протилежного сенсу. Однак ми вважаємо доречним зарахувати їх до «негативних» словотворчих елементів, оскільки деривати за їх участю викликають у представників будь-якого соціуму негативні почуття й емоції. До цієї категорії ми пропонуємо зарахувати дериваційні елементи, які співвідносяться з медичною галуззю, а саме: хвороби та лікування.

Медична сфера нараховує велику кількість дериваційних елементів препозитивного й постпозитивного характеру: *-bulimia, -epidemic, -noma, pre-, -puncture, -therapy, xeno-*. Інновації, які утворені за участю запозичених елементів, також є численними: *apitherapy, diabulimia, fascinoma, iatroepidemic (iatroepidemic), prehypertension, previvor, sonopuncture, xenotransplant, xenozoonosis*.

Medical practice, too, experiences “surgical fads” and “iatro-epidemics” – epidemics caused by fashions in treatment – like the iatro-epidemic of children's tonsillectomies that swept the United States and parts of Europe in the mid-20th century [24].

Sonopuncture is similar to acupuncture, but an ultrasound device that transmits sound waves is applied to the body's acupoints. Needles are not used. Sonopuncture is sometimes combined with tuning forks and other vibration devices. Proponents claim this approach is useful to treat many of the same disorders as acupuncture [22].

Головним чином медичні неологізми, які утворені за участю дериваційних елементів іншомовного походження, відбивають певні медичні проблеми людського суспільства на сучасному етапі (*-bulimia, -epidemic, -noma*), терапію (*-therapy*) або лікування (*-puncture, xeno-*). Стосовно цієї групи дериваційних елементів хочемо зауважити, що вона є доволі численною і становить значний відсоток проаналізованого матеріалу. Серед зазначених словотворчих морфем трапляються випадки біфункціональності, тобто здатності виконувати одночасно й роль лексем, і роль дериваційних афіксів: *-bulimia, -epidemic, -noma, -puncture, -therapy*.

Починаючи з дев'яностих років минулого століття спостерігається підвищення серед населення розладу психічного стану або суїцидів. Це пов'язано з катаклізмами в сучасному суспільстві. До найбільш розповсюджених проблем належать такі: вбивство людей, яке має політичний фундамент; тероризм; бідність; безробіття; тяжкі захворювання; побутові проблеми. У цьому зв'язку латинський суфікс **-cide (-icide)** «убивця, убивство» маркується найбільш продуктивною деривацією серед реліктових дериваційних елементів, що знаходить своє підтвердження в низці таких інновацій: *adultericide* – «пестицид, який було вироблено для отруєння комах», *bullycide* – «смерть дитини, яка трапилася після того, як її було залякано», *suicide* – «різновид суїциду, коли людина отримує смертельний постріл унаслідок провокування офіцера поліції», *democide* – «систематичне вбивство населення країни», *genocide* – «вбивство меншинств населення країни або членів політичних угруповань», *homicide bombing* – «підкладання бомби з метою вбити інших людей», *shoeicide* – «терорист-самовбивця, який приховує бомбу всередині свого черевика».

Those "adultericides" can affect animals and humans, as well – the household use of similar products is under review by the U.S. Environmental Protection Agency [28].

Brenda High of Washington state began Bully Police USA as she pressed a wrongful-death lawsuit against her son's school district. Jared High was 13 when he committed suicide (now often referred to as bullycide) in 1998 after being bullied at school [21].

Barghouti, 41, a fiery West Bank figure, is the head of the Tanzim militia of Arafat's Fatah faction and is believed to be in charge of the Al Aqsa Martyrs Brigade, which has claimed responsibility for several homicide bombings and other attacks [28].

Tamil Tiger rebels who see suicide bombing as a privilege have protected their leader from potential "shoeicide" bombers. A hardcore group had to remove shoes worn for at least nine hours by journalists and sniff socks. The search was conducted on 200 journalists at Tiger leader Velupillai Prabhakaran's first press conference in 12 years last week [19].

Не поступається своєю продуктивністю грецький за своїм походженням дериваційний елемент **neuro-** та інновації за його участю: *neurodiversity*, *neuromarketing*, *neuroethics* тощо. Численна кількість лексичних одиниць із використанням пре-позитивного гетерогенного елемента **neuro-**, який має семантичне значення «пов'язаний із нервовою системою», свідчить і підтверджує наше зауваження стосовно психічних проблем суспільства на сучасному етапі.

Even in their current state, brain scans may be able to reveal, without our consent, hidden things about who we are and what we think and feel. ... Before such scans are used, neuroethicists warn, we must understand what they can and cannot do [25].

Останнім часом світ постійно коливають події, які пов'язані з численними змінами в суспільстві: військові події, політичні реалії, економічна криза, гетерогенні катастрофи тощо. Саме тому, на нашу думку, в лексиконі англійської мови з'являється чис-

ленна низка дериватів зі словотворчим етимологічно гетерогенним елементом **-phobia**, який позначає «страх або побоювання чогось»: *Baracknophobia* – «негативні почуття до чинного президента США, які є підґрунтям расистських поглядів або необґрунтованих чуток», *cosmophobia* – «сильний і необґрунтований страх того, що в найближчому майбутньому Земля буде зруйнована в результаті будь-якої космічної події», *gynobibliophobia* – «неподобання жінок-письменниць», *hoplophobia* – «боязнь вогнепальної зброї», *Iraqnophobia (Iraqnaphobia, Iraqniphobia)* – «сильний страх щодо Іраку та виробництва цієї країною різноманітного виду зброї», *paraskevidekatriaphobia* – «боязнь п'ятниці 13», *rube-aphobia* – «боязнь показати себе недосвідченою або невихованою людиною», *tridecapophobia* – «боязнь тринадцятого числа».

The 12-word message created hubbub in both the mainstream media and the blogosphere, sparking a discourse on racism that ran the gamut from rough to ridiculous. Online commentary included admonitions to "lighten up, people", as well as accusations that "Baracknophobia" is alive and well in the Republican Party [32].

There are 19 million 2012-related Google hits, and a vast number of those are concerned with a real world's [sic] and not the Roland Emmerich film that cashes in on rampant fear and on the tastes of those who enjoyed the way he destroyed the world in "Independence Day" and "The Day After Tomorrow"... This latest bit of cosmophobia is based on the Maya or Mesoamerican Long Count calendar, which, set up to run for 5,125 years, appears to terminate on or about Dec. 21, 2012, thus wrecking the key holiday shopping season [16].

The Utah Shooting Sports Council is trying to get hoplophobia into the local vernacular as well as the often bitter gun rights debate [17].

Now that September is here, President Bush can launch his "initial public offering" of stock in his newest product, Iraqnophobia [29].

If your paraskevidekatriaphobia is tied to your fear of gigantic blues-shouting gals who used to model for "adult" magazines, you'll want to avoid this show.

But if you aren't afraid to leave the house on Friday the 13th and if you enjoy love-you-'til-the-break-of-dawn barrelhouse blues, Kane's show and her new disc, Whole Lotta Love, are for you [15].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Ураховуючи репрезентований нами матеріал, маємо наголосити, що корпус «негативних» дериваційних лексичних одиниць сучасної англійської мови відзначається численною кількістю інновацій, що є зайвим підтвердженням численних негативних факторів у сучасному суспільстві. Головними поставачальниками словотворчих морфем є реліктові мови (давньогрецька й латинь). Зазначені афікси є пре-позитивного та постпозитивного характеру, приєднуються як до запозичених основ, так і до власномовних. Семантика «негативних» дериваційних елементів відзначається розмаїттям: заперечення або протилежний сенс (*a-, an-, anti-, contra-, de-, dis-, in-, im-, ir-, non-, un-*), медична галузь (*-bulimia, -epidemic, -noma, pre-, -puncture, -therapy, xeno-*),

психічні розлади (**-icide, neuro-, -phobia**). Хочемо зауважити, що нами були зафіксовані дериваційні елементи **mort-** (**mor-, mori-**), **thanato-** (**thanat-**), які також належать до «негативних» словотворчих афіксів, оскільки за своєю семантикою позначають «смерть». Однак, урахувавши той факт, що вони не є

продуктивними на сучасному етапі, ми не вважаємо за потрібне розглядати їх функціонування.

Перспективою подальшого дослідження може слугувати аналіз продуктивності й використання дериваційних елементів іншої галузі суспільного життя (політичної, наукової тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. Амосова Н. Н. Этимологические основы словарного состава современного английского языка / Н. Н. Амосова, Н. Н. Амосов ; предисл. О. И. Бродович. – 2-е изд., доп. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 224 с.
2. Айнбиндер М. И. Англо-русский словарь-справочник. Новейшие модели словообразования в языке Америки и Англии / М. И. Айнбиндер. – СПб. : Деан, 1999. – 96 с.
3. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов : [посіб. для переклад. відділень вузів] / Л. Г. Верба. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2003. – 160 с.
4. Добросклонская Т. Г. Роль СМИ в динамике языковых процессов / Т. Г. Добросклонская // Вестник МГУ. Серия 19 «Лингвистика и межкультурная коммуникация». – 2005. – № 3. – С. 38–54.
5. Зацний Ю. А. Мова і суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний, Т. О. Пахомова. – Запоріжжя : Запорізький державний університет, 2001. – 243 с.
6. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу / Ю. А. Зацний. – Львів : ПАІС, 2007. – 228 с.
7. Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний. – Запоріжжя : Запорізький державний університет, 1998. – 431 с.
8. Трофимова З. С. Dictionary of new words and meanings. Словарь новых слов и значений в английском языке / З. С. Трофимова. – М. : АСТ : Восток – Запад, 2006. – 320 с.
9. Delahunty A. From Bonbon to Cha-cha Oxford Dictionary of foreign words and phrases / A. Delahunty. – New York, Oxford : Oxford University Press, 2008. – 411 p.
10. Martin H. M. The facts on file Dictionary of foreign words and phrases / H. M. Martin. – New York : Checkmark Books, 2008. – 469 p.
11. Varchaver M. The Browser's Dictionary of Foreign Words and Phrases / M. Varchaver, F. L. Moore. – New Jersey : Castle Books, 2006. – 269 p.
12. Maxwell K. Brave new words (A language lover's guide to the 21st century) / K. Maxwell. – Pan books, 2007. – 218 p.
13. Rhodes C. A Certain "Je Ne Sais Quoi" (The origin of foreign words used in English) / C. Rhodes. – London, 2009. – 174 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

14. CBC.ca 20.03.2006.
15. Columbus Dispatch June 12.06.2003.
16. Daily Breeze 22.10.2009.
17. Deseret News (Salt Lake City, Utah) 29.12.2003.
18. Federal News Service 18.12.2001.
19. Herald Sun 16.04.2002.
20. National Review 18.07.2005.
21. Norfolk Daily News 02.04.2007.
22. Philadelphia Tribune 21.10.2007.
23. Searcher 01.01.2000.
24. Smithsonian Magazine 01.05.2011.
25. Time 29.01.2007.
26. The Associated Press 23.04.2003.
27. The New York Times 14.02.2002.
28. The New York Post 16.04.2002.
29. The Tennessean 14.09.2002.
30. Tufts University Health & Nutrition Letter 01.10.2000.
31. USA Today 22.03.2001.
32. The Washington Times 19.06.2008.